

1. מדבר שקר תרחק!

מניחים יסודות

שכבה בוגרת

הרצינאל

התורה מצווה עלינו "מְדַבֵּר שֶׁקֶר תִּרְחַק" (שמות כ"ג, ז'), וכן "לא תִּגְנְבוּ; וְלֹא תִכְחָשׁוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ" (ויקרא י"ט, י"א). חזרת התורה על הציווי מלמדת בראש ובראשונה על חשיבות מידת האמת, שכן השימוש בשקר יכול להיות לעתים מפתה עד מאוד, השקר הוא פעולה קלה (דיבור) שמטרתה לשנות את המציאות כדי לזכות ברווח או להינצל מהפסד. להזיק לחבר מתוך כעס או קנאה וכדומה.

ה"פתרון" הזמין מלמד על חולשה אנושית, ועל כך באה התורה ומצווה "תרחק". כמו כן, הציווי "תרחק" כולל לא רק את האיסור לשקר אלא גם התנהגויות שונות הנחשבות שקר, כגון חנופה, רמאות וגניבת דעת.

נזקי השקר

"כל מי שמתרגל לשקר מזיק בראש ובראשונה לעצמו. אפילו אם בדרך כלל השקרים שלו אינם מזיקים לזולת, אלא הוא משקר כדי למשוך תשומת לב, או מפני שהוא מעדיף לשנות את הסיפורים שלו כדי להאדיר את שמו ולהסתיר את חולשותיו, וכך הוא מספר את מה שהיה רוצה שיקרה אבל לא בדיוק את מה שקרה. אדם כזה יוצר לעצמו תמונה מזויפת על העולם, תמונה שבה לדמיון האישי שלו יש יותר משקל מאשר לעובדות, ומתוך כך הוא מתרחק מהיכולת להבין את העולם לאשורו. דומה הדבר לאדם שנוזק לסמים כדי ליהנות בחייו, כך השקרן זקוק לשנות את המציאות כדי שיוכל לחיות בה. בפועל מובן שהמציאות לא תשתנה, ורק הוא, השקרן, הולך ומאבד את הקשר שלו אל החיים" (מתוך "פניני הלכה", הרב אליעזר מלמד).

בשיעור הזה נלמד על ציווי התורה שלא לשקר. נפגיש את התלמידים עם סוגי שקר שונים, נבחן את הרווח המדומה מהשקר ונלמד איך אפשר להתרחק מהשקר.

המטרות

- התלמידים יבינו כי יש להתרחק ולברוח מהשקר.
- התלמידים יכירו את פניו השונים של השקר ויבחנו את נזקיו.

מבנה השיעור

- פתיחה: תכונה רעה אחת בלבד (מליאה)
- שלב א': תרחק!!! (מליאה)
- שלב ב': זהירות, שקר לפניך! (מליאה וקבוצות)
- שלב ג': מזהירים מהשקר (מליאה)
- סיכום: זהירות! התנתקות מהמציאות! (מליאה וקבוצות)

בע"ה
 יושר ואמת, שכבה בוגרת
 שיעור 1, מניחים יסודות, מדבר שקר תרחק
 מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

ההכנות הנדרשות

- יש להכין את תמרורי האזהרה (נספח 1) לתלייה על הלוח.
- יש להכין את כרטיסי המשימות (נספח 2) כמספר הקבוצות.
- יש לקפל את הכרטיסים במקום המסומן.
- יש להכין את השטר המזויף (נספח 3) ולהביא שטר של עשרים ש"ח.

מהלך השיעור

פתיחה : תכונה רעה אחת בלבד (מליאה)

- נספר את הסיפור הבא :

בבית הספר "אמונה" ההתרגשות הייתה רבה. עוד מעט יתקיימו הבחירות למועצת תלמידים. המועמדים לתפקיד הסתובבו בין הכיתות. כל אחד מהם ניסה לשכנע ולהסביר מדוע מוכרחים לבחור דווקא בו. אחד המועמדים, תלמיד בכיתה ח', עמד מול תלמידי בית הספר ואמר : "בחרו בי, אני אחראי ומסור, יש לי רעיונות נפלאים, אני מגניב, אני אדאג שיהיה לכם כסף, שיהיו חופשות וטיולים, שלא יהיו הרבה בחינות ושיעורי בית, אני חכם וחרוץ".

לפתע נשמע קול דקיק. היה זה גדי, תלמיד מכיתה ב' : "אתה מוכשר מאוד, אבל יש לך גם חסרונות?"

המועמד חשב לרגע ואז אמר : "לעומת כל יתרונותיי, יש לי תכונה רעה אחת בלבד".

"מהי התכונה?" שאלו התלמידים,

"אני שקרן", אמר המועמד.

- נדון : האם הייתם בוחרים במועמד שבסיפור? מדוע? הרי יש לו שלל תכונות טובות ורק מידה אחת רעה? לכל אחד מאיתנו יש תכונה כזו או אחרת שצריכה תיקון (נאזין לתשובות).

- נשאל : מה כל כך רע באדם שרגיל לשקר? (נאזין לתשובות)

שלב א' : תרחק!!! (מליאה)

- נכתוב על הלוח : "וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ" (ויקרא י"ט, י"א).
- נשאל : האם יש עוד מקום שהתורה מזהירה על השקר?
- נכתוב על הלוח : "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחֶק" (שמות כ"ג, ז').
- נציין שכשהתורה חוזרת על איסור זה מלמד על חומרתו.
- נשאל : מדוע התורה בספר שמות משתמשת במילה "תרחק"? (נאזין לתשובות)
- נסביר שהמילה "תרחק" מרמזת על סכנה שבדבר. זו אזהרה חמורה שמתריעה בפני סכנה.

בע"ה
 יושר ואמת, שכבה בוגרת
 שיעור 1, מניחים יסודות, מדבר שקר תרחק
 מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

- נאמר: במהלך השיעור נברר מה מסוכן בשקר ומדוע צריך להיזהר מפניו.

שלב ב': זהירות, שקר לפניך! (מליאה וקבוצות)

- נתלה על הלוח תמרורי אזהרה (נספח 1).
- נתבונן בתמרורים ונפענח עם התלמידים את משמעותם. נסביר שאלו הם תמרורי אזהרה ותפקידם הוא להתריע בפני סכנה שעלולה להתרחש ולגרום לאנשים להיזהר (עקומות חדות, כביש חלק, מפולת, כביש משובש וכדומה).
- נתחלק ל-4 קבוצות.
- נחלק לכל קבוצה את כרטיס העבודה "זהירות, שקר לפניך" (נספח 2). נסביר שבכרטיסים אלו יש דוגמאות לשקרים. השקר הוא סכנה שעליה התורה מצווה: "תרחק!". אנו יכולים להיעזר בסמלים שעל גבי התמרורים ולהמשיך אותם לשלטי סכנה שמתריעים בפני השקר.
- נבקש מכל קבוצה לקרוא את הכרטיס ולענות על המשימות (אפשר בעל פה), ולבדוק אם תשובתם תואמת את התשובה שמתחת לקיפול.
- נבקש מכל קבוצה לבחור תמרור שלדעתה יכול לשקף את הכרטיס שקיבלה. לדוגמה, בחירת התמרור "זהירות מפולת": השקר גורר שקר ועוד שקר והוא דומה למפולת אבנים; שלטי העקומה: השקר מוביל לדרך עקומה; שלט "עצור": לפני שתאמר דבר שקר - עצור וחשוב.

שלב ג': מזהירים מהשקר (מליאה)

- נציג מכל קבוצה יקריא את המקרה בפני הכיתה וישאל את השאלות שעל הכרטיס.
  - כל קבוצה תסביר מדוע בחרה בתמרור האזהרה שבו בחרה ואיך הוא עוזר להתריע בפני השקר שבכרטיס.
- הערה: כל התשובות אפשריות, כיד הדמיון הטובה.

סיכום – זהירות! התנתקות מהמציאות! (מליאה וקבוצות)

- נשאל: מה הנזק העיקרי של האדם שמשקר? (נכוון לכך שהמשקר חי בזיוף, הוא מנותק מהמציאות של החיים).
- נבחר מתנדב ונציג בפניו שטר אמיתי של 20 ש"ח ושטר מזויף של 200 ש"ח (נספח 3). נשאל מה התלמיד מעדיף.
- נסביר שהשקר דומה לשטר מזויף, זה נראה רווח גדול, אבל זה לא אמיתי.
- נבקש מהתלמידים להדגים מהכרטיסים או מהידוע להם כיצד אדם שמשקר מתנתק מהמציאות. (ציון מזויף במבחן, חברות מזויפת שיש בה חנופה, סיפור מזויף כדי למשוך תשומת לב). נאמר שמי שמשקר החיים שלו מזויפים, יש טעם מר לרווחים שלו מהשקר.

בע"ה
יושר ואמת, שכבה בוגרת
שיעור 1, מניחים יסודות, מדבר שקר תרחק
מפתח הלב מתוך אמונה, המנהל לחינוך דתי

- נסכם: כל מי שמתרגל לשקר, מזיק בראש ובראשונה לעצמו. אפילו אם בדרך כלל השקרים שלו אינם מזיקים לזולת אלא הוא אוהב לשקר כדי למשוך תשומת לב או מפני שהוא רוצה להאדיר את שמו ולהסתיר את חולשותיו. אדם כזה יוצר לעצמו תמונה מזויפת על העולם, תמונה שבה לדמיון האישי שלו יש יותר משקל מאשר לעובדות, ומתוך כך הוא מתרחק מהיכולת להבין את העולם לאשורו. השקרן זקוק לשנות את המציאות כדי שיוכל לחיות בה. בפועל, מובן שהמציאות לא תשתנה, ורק הוא, השקרן, הולך ומאבד את הקשר שלו אל החיים האמיתיים.
- נבקש מכל קבוצה לנסח משפט המזהיר מפני השקר ולכתוב אותו על גבי התמרור שבחרה.
- נתלה את התמרורים בסביבת הלמידה.

בוגרים שיעור 1 נספח 1: תמרורי אזהרה

בוגרים שיעור 1 נספח 1: תמרורי אזהרה

כרטיס 1 בומבה של חתונה

"אתם לא תאמינו איזו חתונה זו הייתה", סיפר רמי.

"נתחיל מהאוכל, היו שם סטייקים והמבורגרים ובשר צלוי וכבד אווז. עופות ממולאים, פרגיות ושניצלים משובחים. הייתה שם עוגת שוקולד וקצפת בגודל של מקרר, ולכל אחד היה מלצר אישי שדאג לו כמו למלך. כל אחד שנכנס לאולם קיבל במתנה בקבוק יין מזהב עם תמונה של החתן והכלה. הכלה הגיעה לחופה על גבי פיל מקושט ששכרו עבורה במיוחד מגן החיות, והזמר היה לא אחר מאשר החתן ששר

והקפיץ את כולם. על ההתחלה אימא של הכלה התעלפה מרוב התרגשות והבן שלה שהוא טייס הטיס אותה לבית חולים, שם היא קיבלה טיפול מיוחד והגיעה חזרה במטוס ממש לתחילת החופה".

החברים לכיתה האזינו בפה פעור במשך זמן רב, תוך קריאות התפעלות מהחתונה המעניינת.

כך המשיך רמי לתאר ולספר, כיד הדמיון הטובה עליו, שכן החתונה שבה השתתף הייתה חתונה רגילה למדי ולא קרו בה דברים מיוחדים או מעניינים.

משימות:

1. תנו שם לשקר: _____
2. מה הרווח מהשקר? _____
3. למי השקר מזיק? מהו הנזק? _____
4. תנו עצה לרמי כיצד להתרחק מהשקר ולהרוויח באמת את מה שהוא מבקש. _____

קו קיפול

1. **השקר:** דיבור גוזמה, תיאור פרטים שלא היו או שינוי פרטים.
2. **הרווח:** למשוך את לב המאזינים, לזכות בתשומת לב.
3. **הנזק:** שקרים מסוג זה בדרך כלל לא מזיקים לשומע, אך בהחלט מזיקים למספר. האדם שמספר גוזמה מנותק מהמציאות. הוא חי בעולם של דמיון - חי בסרט.

כרטיס 2 פתק מתוק

שולי מספרת: תקווה היא מלכת הכיתה, היא קובעת כמעט בכל דבר. הבנות בכיתה חוששות מפניה ובדרך כלל עושות מה שהיא אומרת להן, אך אחת לא רוצה להיות "דחוויה".

אני לא אוהבת את תקווה, ההתנהגות שלה לא טובה בעיניי אבל גם אני לא רוצה להיות "דחוויה", לכן כתבתי לה פתק: "לתקווה המקסימה, יום נעים, אוהבת, שולי". כמובן שלא שכחתי להצמיד לפתק טופי.

משימות:

1. תנו שם לשקר: _____
2. מה הרווח מהשקר? _____
3. למי השקר מזיק? מהו הנזק? _____
4. תנו עצה לשולי כיצד לנהוג במקרה זה. _____
5. דונו ביניכם: שולי שמעה לעצתכם ועד מהרה מצאה את עצמה בודדה ודחוויה. היא חשבה לעצמה: "האמת לא משתלמת". מה דעתכם? נמקו! _____

קו קיפול

1. **השקר:** חנופה, אחד בפה ואחד בלב.
2. **הרווח:** לא להיות דחוויה, להיות מקובלת בחברה.
3. **הנזק:** חנופה מזיקה בעיקר למתחנף, הוא פועל בניגוד להרגשתו ולרצונו האמיתי, בדרך כלל החנופה מתגלית, אי אפשר להעמיד פנים במשך זמן רב.

כרטיס 3 ילד שלי חכם

ליוסי חשוב מאוד להצליח בלימודים. הוא לומד היטב למבחנים אך לרוע המזל לא ממש זוכר את התשובות. מאז שהמורה הושיב את יוסי ליד בני, התלמיד המצטיין בכיתה, ציוניו של יוסי השתפרו פלאים. בני מסיים לכתוב את התשובות מהר ואז נותן ליוסי את המבחן. יוסי מעתיק את התשובות למבחן שלו ומגיש למורה. אתמול סיפר המורה לאימא של יוסי עד כמה יוסי התקדם בלימודיו. אימא שמחה ואמרה: יוסי, ילד שלי חכם.

משימות:

1. תנו שם לשקר. _____
2. מה הרווח מהשקר? _____
3. למי השקר מזיק? מהו הנזק? _____
4. תנו עצה ליוסי כיצד להתרחק מהשקר ולהרוויח באמת את מה שהוא מבקש. _____
5. דונו ביניכם: יוסי שמע לעצתכם אך ציוניו ירדו, יוסי לא הרוויח בזכות האמת. יוסי חשב: "האמת לא משתלמת". מה דעתכם? נמקו! _____

קו קיפול

1. השקר: גניבת דעת.
2. הרווח: ציונים טובים, להרשים את המורה ואת אימא.
3. הנזק: יוסי לא יודע את הנלמד, יוסי מרמה את עצמו, שכן הציון הטוב כלל לא שלו.

כרטיס 4

סתם נייר פשוט

שלומית, תלמידת כיתה ו', נהגה להחליף מכתביות עם בנות אחרות בבית הספר. יום אחד הראתה ורד מכיתה א' לשלומית נייר מכתב נדיר ויקר מאוד. שלומית התפעלה בלבה מהנייר אך אמרה:

"זה סתם נייר פשוט, את לא מבינה בזה. אם את רוצה אני אחליף איתך את הנייר הפשוט הזה בנייר פשוט שלי" וכך שידלה את ורד לוותר על "הנייר הפשוט" בקלות.

משימות:

1. תנו שם לשקר. _____
2. מה הרווח מהשקר? _____
3. למי השקר מזיק? מהו הנזק? _____
4. דונו ביניכם: רותי, חברתה של שלומית, התבוננה בנעשה והוכיחה את שלומית על מעשיה. ענתה שלומית: "ורד נתנה לי את המכתב מרצונה, היא אפילו שמחה בנייר שנתתי לה, אז מה בכלל הבעיה? לא גנבתי ממנה שום דבר? מה דעתכם? נמקו!"

קו קיפול

1. **השקר:** רמאות, גניבת דעת.
2. **הרווח:** נייר מכתב יקר תמורת נייר מכתב פשוט.
3. **הנזק:** הפסד לוורד, שלומית מרגילה את עצמה להשיג דברים ברמאות.

בוגרים שיעור 1 נספח 3: שטר מזויף

